



## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

# FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN. KREDS AF DANSKE

NUMMER 24

Fredag den 19. Oktober 1945

4. AARGANG

## SLIK VALGTE NORGE

Den kendte norske Journalist, Redaktør *Ragnar Vold* har skrevet denne Artikel til »Frit Danmark«:

**D**et norske valgresultatet er interessant fra mange synspunkter, ikke minst sett fra motstandsbevægelsens.

For å få et riktig inntrykk av, hvordan *folkestemningen* har gitt seg utslag, må en i Norge (som bare har en tilnærmet rettfærdig fordeling av mandatene) særlig feste seg ved *stemmeresultatene*. Mandatfordelingen gir nemlig ikke et korrekt bilde.

I det øyeblikk dette skrives, mangler resultatene fra det nordligste Norge, som først offentliggjøres i slutten av måneden. De vil neppe endre situasjonen. Arbeiderpartiet er sikret det 75de mandat, slik at partiet *alene* får halvdel av stortingsmennene. Styrkeforholdet partiene imellom er imidlertid helt klar, og det interessante er, at dersom Norge hadde hatt en rettfærdig valgordning som gav hvert parti, hva det hade krav på, ville fordelingen av mandater ha blitt:

Høyre .....	26
Bondepartiet .....	12
Venstre .....	21
Kristeligt folkeparti .....	13
Arbeiderpartiet .....	61
Kommunistene .....	17

Det vil si: 38 til høyrepartiene, 34 til sentrumspartiene og 78 til arbeiderpartiene. Og det vil si, at mens arbeiderpartiet er sterkt over-representert (partiet gikk prosentvis tilbake med 0,6 pst.), er kommunistene sterkt under-representert. Det radikale utslag er altså mere markert, enn mandattallene forteller.

\*

Det gamle Storting av 1936 var ikke særlig populært, da det etter befrielsen trådte sammen til en kort sessjon. Det vakte misnøye at Stortinget viste lyster

til å blande seg inn i forhold som ikke det, men den nyvalgte nasjonalforsamling skulle ta standpunkt til.

1936-tinget gav selvsagt ikke uttrykk for folkeviljen av 1945, og en lang rekke av de gamle tingmennene hadde vist en ytterst vaklende holdning under de famøse riksråds-forhandlinger sommeren og høsten 1940. Da var det for alvor spørsmål om å avsette, henholdsvis »suspendere« kongen for å skape grunnlag for dannelsen av et såkalt »riksråd«. Tyskerne lovet de godtroende diverse »garantier« til gjen-



Statsminister Gerhardsen afgiver sin Stemme ved Valget i Norge.



## INDHOLD:

Slik valgte Norge .....	1
Modstandsbevægelsens Aand skal sejre .....	3
Angaaende et Sprog .....	5
Rigsdagen .....	5
En Frifindelse .....	6
A propos den 9. April .....	6
Frit Danmark — en Folkebevægelse .....	7
Kulturcentre .....	8
Frikorpsfolkene er Landsforrædere	10
Skruen uden Ende .....	11
Misbrug af Idealerne .....	12
Ugens Bidstrup .....	13
Udenrigs-Kronik .....	15
Fisk .....	15

gjeld, men manøvren var klar nok: Det gjaldt å skape en såkalt »legal« basis for et senere Quislingstyre. Ved denne tid hadde Norge ennå sitt administrasjonsråd. Avsettelsen eller suspensjonen av kongen betydde samtidig avsettelse av vår lovlige regjering i London.

Det gikk så vidt, at 49 stortingsmenn erklærte seg villig til å avsette kongen. Av dem var 8 høyre, 8 bondepartiet og 33 arbeiderpartiet. Mot stemte 23 høyre, hele venstrepartiet, kristelig folkepartis to mann, 8 av bondepartiet og 27 av arbeiderpartiet.

For »suspensjon« av kongen stemte 15 høyre, 8 venstre, hele bondepartiet, 1 kristelig og 33 av arbeiderpartiet. Mot stemte resten av høyre og venstre og 25 av arbeiderpartiet.

\*

Fra alle, som hadde tatt aktivt del i motstandsbevegelsen, ble det forlangt, at samtlige tingmenn, som hadde inn tatt en svak eller vaklende holdning under riksrådsforhandlingene, måtte fjernes. Brådden ble tatt av dette problemet ved en nokså omfattende utskiftning. Mest radikalt til verks gikk venstrepartiet, som ikke nöyde seg med ikke å nominere de 8, som hadde stemt galt; partiet nominerte bare 1 av hele sin gamle stortingsgruppe. Det er nok dette, som reddet det fra den ublide medfart fra velgernes side, som de övrige gamle borgerlige partier fikk.

Bondepartiet fikk et hård dom av velgerne. Det mistet henimot 30 prosent av sine stemmer og et tilsvarende antall mandater.

Høyre gikk også sterkt tilbake. Det skyldtes først og fremst det krav på en

radikal reformpolitikk, som valgresultatene forteller om, men enkelte andre ting kan også ha spillet inn. Bl. a. gikk partiet i listeforbund med det lite populære bondepartiet. I sin valgkamp — ledet av Hambro — la høyre stor vekt på forsvarspolitikken i årene för krig. Men nå er ikke forsvaret lenger et partipolitisk spørsmål, og når det blir tale om årene för krig, kan det ikke unngås, at en i Norge tenker på, hvordan flere innflytelsesrike høyreaviser — sammen med bondepartiets hovedorgan »Nationen« — stilte seg til Tyskland. I de avisene fikk den åndelige beredskap mot nazismen en pauver støtte. Det viste seg også, at den kamp, høyre reiste mod statsinngrep på næringslivets område, ikke var effektiv; rimeligvis virket den tvert imot sin hensikt.

\*

Venstrepartiet tilsvarende i mangt de radikale i Danmark — mens bondepartiet tilsvarende det danske Venstre — men her må det gjøres en reservasjon. Norske venstremenn leste sikkert de danske radikales program, når det gjaldt forholdene den 9. april og under krig, med hoderystende forbauselse.

Venstre er særlig sterkt på Vestlandet, hvor det på landsbygden representerer fiskere og småbönder, i byene middelstanden og de borgerlige intellektuelle. For venstrepartiet var det en strek i regningen, at kristelig folkeparti stod fram som et landsomfattende parti. Venstremennene hadde regnet med et sterkt tilsig av de borgerlig sinnede av de nye unge velgerne. Imidlertid mistet partiet en god del av sine gamle velgere til det kristelige folkeparti, så tilslaget av nye krefter ble mere enn nöytralisert. Det mistet 2 mandater og fikk 21, og det tilsvarende nöyaktig dets stemmetall. Partiets nye formann, professor Worm-Müller, som gjorde en ypperlig innsats på utefronten, öket sitt partis stemmetall betraktelig, men manglet 60 stemmer på å bli valt. (I Norge er det bostedsbånd unntatt for forhenværende og nåværende statsråder, slik at enhver kandidat må bo i det distrikt, hvor han blir nominert. Og Worm-Müller måtte oppstilles i en krets, hvor venstre för stod svakt).

\*

Vi kommer så til det nye kristelige folkeparti, som sist bare stilte lister et-

par steder, men som nå organiseres som et landsomfattende parti. På Vestlandet tok det vesentlig stemmer fra venstre, på Östlandet fra forskjellige partier. Sosialt regner partiet seg for å stå på linje med venstre, mens det kulturpolitisk ikke er så förnöyd med dette partiet, særlig ikke med Oslo venstre, som er sterkt preget av borgerlig kulturradikalisme.

Partiets fremgang er interessant, for såvidt som den må sees i forbindelse med den norske kirkefront under krig. Det er kommet tydelig fram, at kirkens menn önsker en sterkere maktstilling overfor staten, og organiseringen av det kristelige folkeparti er nok et uttrykk for dette önsket.

Partiet utgir nå et dagblad i Oslo, »Vårt Land«, og bladets valgkommentarer er tydelige nok. Det skriver, at den store opplevelsen for vide kretser av kirke- og kristenfolket under krig ikke bare var en almen religiös vekkel se, »men det, at man fikk syn for det ikke-kristne stats-systems demoniske brutalitet«. Forholdene under okkupasjonen, skriver bladet videre, »skapte et usikkerhetsmoment i de kristne velgeres rekke nettopp overfor staten i det hele, dvs. den statsmakt, som ikke toner rent flagg i kristelig-moralsk hen seende.«

»Vårt Land« forlanger en lov, som fastlegger »kirkens frihet i forholdet til staten«, og först når den sak endelig er i havn, vil de kristne velgermasser rimeligvis falle mere til ro, hevder det.

Det er grunn til å feste seg ved dette. Her er noe i gjæring.

Høyres presse har under valgkampen forsikret, at de kristelige velgere kan være vel tjent med dette parti, mens venstres hovedorgan i en temmelig skarp artikkel, som riktignok ble gitt en annen adresse, forlangte, at kristendommen ikke måtte bli brukt i partipolitikkenes tjeneste.

\*

En tid så det ut til, at arbeiderpartiene skulle gå samlet til valg. Forhandlingene var kommet godt i gang, men ble så nokså plutselig avbrutt. Helt klart er det ikke, hva bruddet innerst inne stakk i, men en vet, at kommunistpartiet var misfornöyet med det antall sikre mandater, arbeiderpartiet

(fortsattes Side 10)



Nærgaaende Valginterviews IV:

# Modstandsbevægelsens Aand skal sejre

Samtale med den nye Mand i dansk Politik, Minister Frode Jakobsen, som er socialdemokratisk Folketingskandidat i København.

Frode Jakobsen var et af de faa Navne i Danmarks Frihedsraad, som slet ikke forud var kendt af en større Offentlighed. Og deri var der intet mærkeligt, for Frode Jakobsen var før Besættelsen en ung cand. mag., hvis Navn kun havde været offentligt fremme to Gange, nemlig da han fik sin Embedseksamen (i Tysk og Dansk) med Udmærkelse, og da han i 1940 udsendte en Bog »Nietzsches Kamp med den kristelige Moral« — en Bog, som blev velvilligt omtalt af Kritikken, men næppe nogen *best-seller!* Den lille, tætbyggede Morsingbo, hvis Far var grundtvigsk Friskolelærer i Øster Jølby, var som Student oprindelig revolutionær Kommunist, hvorefter han gik ind i Socialdemokratiet allerede flere Aar før Besættelsen. I Besættelsens første Aar deltog han ivrigt i det nationale Arbejde indenfor Dansk Ungdoms Samvirkes Rammer, blev den praktiske Leder af det, som oprindelig kaldtes »Studieringen«, og som var et hemmeligt opbygget Informationsapparat, der efter 29. Aug. 1943 udviklede sig til at blive en af de fire Grundpiller i det illegale Arbejde, »Ringens«. Frode Jakobsen var med i Frihedsraadet fra første Færd og blev, som alle nu ved, en af dets ledende Mænd og Medlem af Kommando-Udvalget. Skønt Gestapo vidste, at han var Medlem af Raadet, lykkedes det aldrig at arrestere ham, og efter Befrielsen blev han Minister uden Portefølje, men havde Ansvaret for de Interneringer, som Frihedsbevægelsen foretog.

— Hvorfor bliver De nu socialdemokratisk Politiker?

— Fordi jeg, der før Krigen var en ganske ukendt Mand uden nogen som helst politisk Indflydelse, er blevet svimmel ved Chansen for at blive en af de ledende i Landets største Parti — saadan som Arne Sørensen ganske rigtigt og meget smagfuldt har konstateret det.

**Lad os undgaa Skænderi om, hvem der har udrettet mest.**

— Men nu Spøg til Side?

— Ja, saa er Forklaringen den usandsynlige, men ellers ganske enkle, at jeg er Socialdemokrat — det har jeg været, siden jeg var Student. Jeg er ikke gaadt ind i socialdemokratisk Politik med den Motivering, at Socialdemokratiet er det Parti, der har øvet den største Indsats i Modstandsbevægelsen. Men jeg synes for øvrigt, at vi skal undgaa alt det Skænderi om, hvem der har ydet den største Ind-



Minister Frode Jakobsen.

sats. For det første er det uværdigt, for det andet kan det kun skade det eneste, det kommer an paa: Muligheden for, at Modstandsbevægelsens Ideer kan sejre. Hvis vi fortsætter en saadan partipolitisk Konkurrence, vil de, der ikke har været med, se deres Fordel i at reducere Modstandsbevægelsens Autoritet det mest mulige. Det gælder om at blive enige om Fremtiden, selv om vi ikke er enige om Fortiden. — Men det er for øvrigt det samme *Livssyn*, der fik mig til at deltage i Modstandsbevægelsen, som nu bevirker, at jeg gaar ind som aktiv socialdemokratisk Politiker. Socialdemokratiet er nem-

lig et 100 Procents demokratisk Parti, og det har altid været antinazistisk indstillet. Intet andet Parti kan med større Ret hævde det samme. Kommunisterne har ikke haft nogen klar Opfattelse af Demokratiet, selv om jeg haaber, det vil ændre sig i Fremtiden. De borgerlige Partier har til Gengæld ikke haft en saa klar Afvisning af Hitler-Tyskland som Socialdemokratiet. Jeg er Socialist og Demokrat — derfor føler jeg det som min Pligt at gøre en Indsats inden for Socialdemokratiet.

— Hvordan bedømmer De Socialdemokratiets Politik under Krigen?



— Lad os skelne mellem to Ting: den officielle Politik og Modstandspolitik. Hvad den officielle Politik under Besættelsen angaar, staa alle de store Partier solidarisk og maa sammen bære Ansvaret. Jeg finder det urimeligt, naar nogen gør et Nummer ud af, om man først har protesteret og senere bøjet sig. Det afgørende maa dog være, om man bøjede sig. Ingen af de store Partier har derfor noget at lade hinanden høre. Kun Modstandsbevægelsen har Ret til den Kritik. Hvad det illegale Arbejde angaar, var der som bekendt kun to mindre Partier, der som *Partier* deltog i Arbejdet. Jeg kunde naturligvis have ønsket en stærkere Indsats ogsaa fra mit Partis Side — det har jeg talt for lige siden 1940. Og dog tvivler jeg ikke om, at der ikke er noget Parti, som har bidraget med et større Kontingent af aktive i det illegale Arbejde, men det manglede jo ogsaa bare, naar det omfatter 45 pCt. af Landets Befolkning.

#### **Alsing Andersens Cirkulære var meget uheldigt.**

— Hvordan ser De paa Alsing Andersens berygtede Cirkulære til Socialdemokratiets Tillidsmænd?

— At det var meget uheldigt! Det viste, at han var nogle flere Dage om at forstaa Betydningen af den 29. August end en Række andre Politikere. Men jeg ved ogsaa, at han derefter forstod det og siden har staaet sammen med Socialdemokratiets øvrige Hovedledelse om al den Støtte, de har ydet til Modstandsbevægelsens Kamp!

#### **Jeg er uenig med Frisch, Ingeborg Hansen og Fledelius.**

— Medfører det ikke store Vanskeligheder at skulle staa i samme Parti som Hartvig Frisch, Ingeborg Hansen og Fledelius? De har jo dog alle efter Befrielsen stillet sig paa et Standpunkt, som er meget forskelligt fra Frihedsbevægelsens.

— Jeg behøver vel ikke at fastslaa, at jeg er uenig med Hartvig Frisch, det mener jeg at have sagt klart nok, og det giver sig jo af sig selv. Men paa den anden Side er jeg ogsaa uenig med de Folk, som mener, at Socialdemokratiet skulde give Hartvig Frisch og de andre Kritikere af Modstandsbevægelsen Mundkurv paa. I Virkeligheden maa vi Modstandsfolk indenfor Socialdemokratiet være særlig glade for, at saadan noget ikke sker, for det maa naturligvis betyde, at vi har den samme Ret til at sige *vores* Mening. Og at der indenfor saa stort et Parti kan være Uenighed, er ikke mærkeligt. For mig er det afgørende, at Partiets ledende Folk hellt gaar ind for Modstandskampen under Besættelsen. Hvis Frisch, Ingeborg Hansen og Fledelius repræsenterede Partiets officielle Kurs, ja, saa kunde jeg naturligvis ikke være med.

— Tror De, der staa mange menige socialdemokratiske Vælgere bag ved dette Treklovers Synspunkter?

— Det forholder sig vel ligesom inden for den danske Befolkning i Almindelighed.

— Er De tilfreds med de Muligheder for Fornøelse af Rigsdagen, som dette Valg byder paa, baade i Almindelighed og specielt for Socialdemokratiets Vedkommende?

— *Nej*. Jeg er absolut skuffet over det! Men det, at man ikke faar alt, hvad man ønsker, er ingen Grund til at kaste Vrag paa det, man kan faa. Der er ingen anden Vej end at arbejde inden for de bestaaende Partier.

#### **Enhedsforhandlingerne kan tages op efter Valget.**

— Vil De udtale Dem om et aktuelt politisk Problem: de bristede Enhedsforhandlinger mellem Kommunisterne og Socialdemokratiet?

— Jeg anser det for naturligt, at det ikke lykkedes at naa til Enighed før Valget. Begge Parter maa være interesseret i at kende det indbyrdes Styrkeforhold, fordi Belingelserne for en Sammenslutning nu engang afhænger af Styrkeforholdet. Jeg tror, Spørgsmaalet kan tages op paany efter Valget, men Forudsætningen maa være, at Kommunisterne klart bekender sig til Demokratiet. Jeg vil, efter den Erfaring, vi har gjort her i Landet de sidste 5 Aar, ikke være med til at lege med Begrebet Diktatur under nogen Form, heller ikke Proletariatets Diktatur. Men under Forudsætning af, at Kommunisterne bekender sig til Demokratiet, mener jeg, at det vil være en Lykke for Arbejderklassen med kun eet Arbejderparti, og det er min Overbevisning, at der i det kommunistiske Parti er samlet megen aktiv Kampkraft for Arbejderklassens Sag.

— Følger De den socialdemokratiske Parole om at gaa til Valgkamp med stærke Angreb paa Kommunisterne?

— En saadan Parole er mig bekendt ikke udstedt!

— Lad os da saa sige Praksis!

— Jeg vil i Valgkampen følge den Retningslinie, jeg anser for den rigtige. Det er for mig det positive, ikke det negative, det kommer an paa. Jeg tror, det er rigtigere at fremstille sit Partis Ideer end at hamre løs paa Modparten.

#### **Der bør ikke drages noget Skel i Folket.**

— Hvordan ser De paa Muligheden for et fortsat Samarbejde mellem Frihedsbevægelsens forskellige Kredse efter Valget?

— Der har inden for Modstandsbevægelsen været en Tendens til at ville isolere sig i Selvgodhed og manglende Forstaaelse af den anden Part, som dog ogsaa har villet det bedste for Landet. Vi skal give de Folk Haandslag, som vi kan blive enige med om Fremtidens Problemer. Jeg tror, Modstandsbevægelsen allerede har forspildt en hel Del Muligheder for at faa hele Folket til at indtage den

rigtige Holdning. Vi maa langt hellere lade nogle Politikere prale med deres Indsats end gøre dem til vore Modstandere. Det er dog ikke Personerne eller Æren, det kommer an paa, men derimod, at *Modstandsbevægelsens Aand* maa sejre. Hvis vi ikke faar hele Folket med os, vil det være til Skade for Modstandsbevægelsens Eftermæle, og det vil være til Skade for Muligheden for at gennemføre vort Program. Der bør ikke drages noget Skel i Folket. Noget saadant vil jeg i hvert Fald ikke være med til. Derimod vil jeg gerne være med til det modsatte — at knytte et Baand, som forbinder paa tværs af Partirammerne. Jeg vil haabe, at vi stadig maa kunne raabe hinanden op, vi, som har arbejdet sammen — det gælder baade Christmas Møller og Kommunisterne. Og det skal indrømmes, at naar der er kommet et Skel i Befolkningen i Dag, saa ligger Skylden først og fremmest hos vore Angribere. De har ikke villet indrømme, at de tog fejl. Havde de gjort det, vilde Diskussionen derom automatisk være standset. Professor Hal Koch taler nu om Frihedsraadets Mænd, der ikke sagde noget i de første svære Aar, og hvis de sagde noget, var det forkert! I hvert Fald ved jeg, at baade Chievitz og jeg rejste rundt dengang netop bl. a. i Dansk Ungdoms Samvirke og sagde det samme som Hal Koch, blot noget stærkere, end han gjorde det. For øvrigt er det noget Snak med, at de første Aar var de afgørende. Som en af dem, der har deltaget i begge Kampe — baade Kampen om Mentaliteten og den væbnede Kamp — vil jeg paastaa, at den sidste var langt den vigtigste.

#### **Frihedsbevægelsen isolerer sig.**

— Hvorfor er De ikke mere Medlem af Frihedsbevægelsens Samraad?

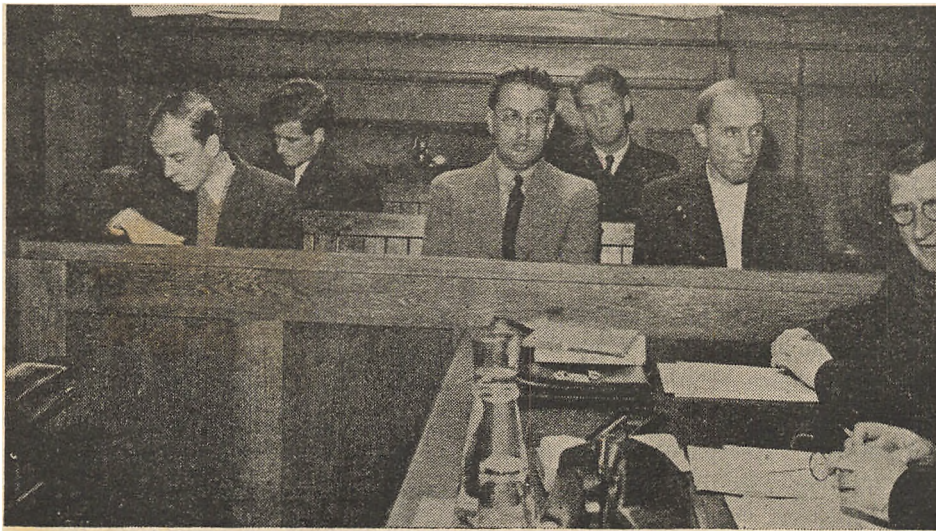
— Fordi jeg er bange for, at Frihedsbevægelsen ved at fortsætte isolerer sig og derved skader vore Ideers Sag. Min Stilling til det Spørgsmaal vedrører ikke Spørgsmaalet om Fortsættelse af de Blade og særlige Organisationer, som er blevet skabt paa Grundlag af Frihedsbevægelsen. Jeg tror ikke paa, at det er klogt længere at opretholde et Organ, som pretenderer at kunne tale paa den samlede Frihedsbevægelses Vegne. Mange af Frihedsbevægelsens Folk er jo allerede gledet ud efter 5. Maj.

— Hvad venter De Dem m. H. til Regeringsdannelsen efter Valget?

— Det er vel mest sandsynligt, at det bliver en socialdemokratisk Mindretalsregering, hvor Kommunisterne i saa Fald vil faa Lejlighed til at vise, om de er mest interesseret i at faa gennemført socialistiske Programpunkter eller i at bekæmpe Socialdemokratiet. *Elias Bredsdorff*.

#### **Næste Gang:**

Interview med Redaktør **Børge Houmann**, Modstandsmand og kommunistisk Folketingskandidat.



**Quislinger for Retten** 5 norske Nazister for Oslo Lagmannsrett, anklaget for Mordet paa den norske Patriot, Advokat Shetelig. De har alle tilstaaet, men skyder Skylden paa hinanden.

## Angaaende et Sprog

Mogens Lorentzen har genoptaget sine Causerier i Radioen. Efter 15 Maaneders Fraværelse er han kommet igen med sit: — Saa gik da —. Han kommer ukompromitteret tilbage. Han hører ikke til dem, som Radiodirektøren fandt det passende at takke, fordi de kom, naar han kaldte. Han har ikke som Karl Bjarnhof skæmtfuldt og elskværdigt interviewet fremtrædende tyske Nazister. Han har ikke som Elith Pio læst op af Knut Hamsun paa et Tidspunkt, da vores egne bedste Digtere var forbudt i den dansk-tyske Radio. Han har opført sig korrekt og fornuftigt.

Hans første Causeri var et Tilbageblik paa Besættelsestiden. Ufrihedens og Usikkerhedens Tid. Han talte rigtigt og sandt om Tyskerne og Tyskernes Forbrydelser. Og saa talte han ogsaa om det tyske Sprog. Selvom det engang var Goethes Sprog, sagde han, saa er det nu uhjælpeligt prostitueret. Det kan ikke mere bruges som Kultursprog. Det tyske Sprog er ikke mere et Sprog, men et Brækmiddel.

Denne flotte Bemærkning er vist endnu ikke blevet modsagt af nogen. Og det er forstaaeligt, at Forbitrelsen mod alt Tysk efter Besættelsestiden er saa stor, at mange uden at blinke vil tilslutte sig Mogens Lorentzens Karakteristik af det tyske Sprog. Han har altid haft en Tilbøjelighed til at gaa over, hvor Gærdet er lavest, og der vil han naturligtvis blive fulgt af en Del.

Udtalelsen om det tyske Sprog var ikke et impulsivt Udbrud af en temperamentfuld Mand. Det var en velberegnet Effekt i et vel forberedt, af Statsradiofonien gennemlæst og godkendt Foredrag. Og hvis den Slags skal gentages, lægges Grunden til et ufornuftigt følelsesbestemt Tysker-

Had, svarende til Nazisternes Jøde-Had.

Det Sprog, hvori Heine skrev: Du hæsslicher Vogel om den tyske Ørn, er ikke noget Brækmiddel. Det Sprog, hvori Lessing skrev Nathan der Weise om Tolerance og Fordragelighed, er ikke noget Brækmiddel. Karl Marx's, Freuds, Einsteins Sprog er ikke noget Brækmiddel. Under hele Krigstiden har Thomas Mann benyttet det tyske Sprog til at bekæmpe Nazismen og den tyske Militarisme. Tusinder af tyske og østrigske Demokrater og Frihedskæmpere har benyttet det Sprog i deres Kamp mod Nazismen — Tyskernes og vores fælles Fjende.

Er Dansk blevet et Brækmiddel, fordi det var Brøndums og Bothilsen-Nielsens Sprog? Kan det ikke bruges mere, fordi Krenckel og Højer og Gudmund Hatt og Rus-Henrik talte det i den danske Radio?

Dur Norsk ikke mere, fordi det var Quislings Modersmaal? Er Fransk prostitueret, fordi Petain og Laval talte Fransk?

Det kan diskuteres, om det i Fremtiden er praktisk at lære Tysk i Skolen, fordi Tyskland ikke mere er nogen Stormagt i Verdenshandelen. Men det er for billigt og for overfladisk at affærdige det tyske Sprog med en Bemærkning om, at det fra nu af ikke mere kan bruges, for »det er ikke et Sprog, men et Brækmiddel.« Der er sagt uforstandige Ting paa alle Sprog. Men selvom Mogens Lorentzen har misbrugt det danske Sprog for at opnaa en billig Effekt, er vores Sprog ikke kompromitteret.

Imidlertid bør Statsradiofonien passe paa, at den ikke i sin Iver for at være dansk kommer til at godkende rabiat nationalistiske Ytringer, præget af gammel tysk Mentalitet.

Kados.



## RIGSDAGEN

9. Maj—2. Oktober.

Efter en hæsblesende Slutspurt afsluttede Rigsdagen i det grundlovs-mæssigt sidste Sekund den 96. Samling for umiddelbart efter at aabne den nye Samling. Til sene Tider vil den forløbne Samling hævde sig i Landets parlamentariske Historie som en bemærkelsesværdig Samling. Den aabnedes faa Dage efter Befrielsen og faa Timer før Tropper af Montgomerys sejrige Armé rykkede op gennem Landet for til sidst under Befolkningens endeløse Hyldest at køre Æresrunde i den befriede Hovedstad, hvor Jubelen slog sammen over Hovederne paa Soldaterne med en saadan Styrke, at allierede Flyvere i flere Tusind Meters Højde ikke kunde høre deres egen Motor. Og den sluttede i et aandeligt Graavejr.

Den Rigsdag, som traadte sammen i Maj Maaned, var den samme, som gik i Hi paa Danmarkshistoriens mest forsinkede Dato, den 29. August 1943. Med ganske faa Undtagelser. Kommunisterne fik uden Kommentarer deres Pladser i Folketinget tilbage. De nationalsocialistiske Medlemmer var forhindret i at give Møde. For Frits Clausen — den sammenkrøllede Frits som han er blevet kaldt — gjaldt, at han efter en omtumlet Tilværelse som Frontsoldat paa Afvænningshjem, kasseret Fører og havareret Flise-fabrikant nu endelig efter skarp Træning havde vundet Herredømme over en Trillebør i Faarhuslejren. Bondepartiet sendte et Par Gange Jens Thomsen ind for at rekognoscere, men holdt sig i øvrigt hjemme. Forhenværende Socialminister Laurits Hansen blev fyret af Partiledelsen og nedlagde sit Mandat. Men ellers var det den samme Rigsdag, som var fremgaaet af Valget i 1943.

Og op imod denne befriede Rigsdags høje Vinduer paa Christiansborg slog Larmen fra det jublende og syngende København. Det var en Larm, der kunde slaa Mure ind. Men Rigsdagens Mure holdt.

Der blev udrettet et stort Arbejde. Størstedelen af den under Jorden projekterede Lovgivning blev gennemført, stort set i Enighed. Der var ikke 100 pCts Tilslutning til Dødsstraffen. Men da Lovforslagene kom til Verden efter forudgaaende politisk Samarbejde voldte ikke deres Vedtagelse nogen Vanskelighed. De gav derimod Anledning til højst bemærkelsesværdige Diskussioner i saa vel Folketing som Landsting. Diskussionerne var tydelige Aftegninger af vor politiske Situation under Besættelsen. Det vilde næppe være faldet nogen ind den 9. Maj, da Rigsdagen aabnedes igen, — og da specielt ikke de indbudte allierede Autoriteter — at det skulde blive nødvendigt for Modstandsbevægelsen at forsvare sin højt berømmede Indsats. Men Overvintringen

(fortsættes Side 10)



## EN FRIFINDELSE

Sjældent har vel en Retsafgørelse vakt større Røre og Forvirring end den, der den 12. ds. blev truffet i Sagen mod HRS. Schiørring for Overtrædelse af Landsforræderiloven og Værnemaagerlov 2. *Det juridiske Galehus*, hvor med Schiørrings Forsvarer, HRS. C. B. Henriques sammenlignede de nuværende Retstilstande, synes efter Dommens Afsigelse at have været en berettiget Karakteristik.

Schiørring har efter Dommen tillige med de andre Tiltalte »paa yderst forkastelig Maade samarbejdet med Besættelsesmagten ... og utvivlsomt alean ud fra Ønsket ... om at opnaa en i Forhold til den investerede Kapital meget betydelig og efter Forholdene sikker Gevinst.« Alligevel frifindes de Tiltalte, fordi Domstolene har ment, at Forarbejderne og Forhandlingerne om Lovene har lagt Vægt paa, »at en Godkendelse fra de danske Myndigheder i visse Tilfælde vil kunne medføre Straffrihed med Hensyn til ellers efter Loven strafbare Handlinger«. Der har

altsaa efter Domstolens Mening vel foreligget et strafbart Forhold — thi paa anden Maade kan man ikke forklare det »yderst forkastelige Samarbejde«, men tillige er dette blevet godkendt af saa mange Myndigheder, at Straf altsaa ikke bør være forskyldt.

Det er vanskeligt at tro, at den almindelige Retsfølelse kan forstaa Retfærdigheden i, at en Godkendelse under de Omstændigheder, det her drejer sig om, kan gøre en yderst forkastelig Handling lovlige, de fleste vil det forekomme som Juristeri, at sligt kan faa den afgørende Indflydelse paa Dommen.

Vi kan vel se, at man bør fare med Lempe overfor Handlinger, der har Regeringsmyndighedernes formelle »Velsignelse«, men naar det under Sagen 100 Procent tydeligt er oplyst, at Tiltalte udelukkende har handlet med egen økonomisk Fordel for Øje, vil det hos mange være endnu mere stødende, at man tilmed har udnyttet den truede Regerings holdningsløse Indstilling til paa Forhaand at skaffe sig Aflad, for de Synder man har besluttet.

Med Spænding afventer man nu Landsrettens Afgørelse.

Utaalmodighed over dansk — *typisk dansk*, plejede vi at sige i gamle Dage — politisk Øllebrødsbarmhertighed. Har P. Munch og Alsing Andersen ikke svigtet saa dybt og bredt og stærkt, som Politikere kan svigte? Munch er en gammel Mand, som ikke ønsker at fortsætte i dansk Politik, men Alsing Andersen gør, og ved det forestaaende Valg opstilles han som bekendt paany af Socialdemokraterne. Jamen er det da fuldstændig ligeegyldigt, hvordan en Mand røgter det politiske Hverv, som er blevet ham betroet? Er Partiorganisationen og Kammerateriet Garanti for, at man aldrig skal bøde for himmelraabende Fejltagelser og Fiaskoer med sit politiske Liv?

I Dag, hvor vi venter paa en Fornyelse af Demokratiet, gør det et forstemmende Indtryk at opleve, at en gammel, foragtet Fejl pudses op paany, saa den skinner i Øjnene.

Gaar man à propos den parlamentariske Kommissions Betænkning nærmere ind paa vort Forhold til Udlandet, bør man retfærdigvis ikke undlade at sige, at man fuldt vel forstaaer, hvis t. Eks. Sverige i Forholdet til Danmark vil føle sig lettet for et og andet Mindreværdskompleks, som det for sin Politik's Skyld har paadraget sig under Krigen. Hvis Danmark ikke var blevet besat af Tyskerne, hvordan havde saa den daværende Regering ført vor Neutralitetspolitik?

Men tilsidst, naar man træt og forpint har kæmpet sig gennem Tankemylderet, er der kun eet, der kan trøste En: Bevidstheden om en Modstandskamp, der var *second to none*.

Om alle emsige og smaalige Kritikere af Modstandsbevægelsen vilde unde sig en Eftertankens Stund og prøve at vurdere, hvorledes Danmarks nationale Status og internationale Placering i Dag havde været, hvis Frihedsbevægelsen ikke havde eksisteret!

Kate Fl.

## A propos den 9. April

Den parlamentariske Kommissions Betænkning vedrørende Forholdene omkring den 9. April 1940 foreligger. Umiddelbart efter denne Dato skænkede vi kun spredte og forvirrede Tanker til disse katastrofale Begivenheder, vi havde nok med at holde os nye Ulykker fra Livet. Men i 1943 udsendte Hjemmefronten og Studenternes Efterretningstjeneste en Hvidbog, hvori offentliggjordes en Række Dokumenter vedrørende Besættelsen. Dette Materiale var tilstrækkeligt til at skabe det Indtryk, som efter Kapitulationen blev uddybet bl. a. gennem Kommandørkapitajn Kjølens Bog, og som finder sin endelige og sørgelige Bekræftelse i det stenografiske Referat af den parlamentariske Kommissions Undersøgelser. Folk, der har været interesseret i disse Spørgsmaal, har altsaa haft god Tid til at vænne sig til Tanken om Kendsger-

ningerne omkring den sorteste Dato i Danmarks Historie — alligevel virker Kommissionsberetningen saa stærkt paa En, at man formelig snapper efter Vejret under Læsningen.

Men den Sindsbevægelse, der griber En, springer frem fra andre Følelser end dem, Læsningen af Hvidbogen i sin Tid vakte: den umiddelbare Forargelse, den heftige Harme over enkelte Mænds totale Svigten i en Skæbnestund, er i Dag afløst af en pinefuld Erkendelse af Medansvar. Landet er ikke mere et isoleret Aflukke, nu ligger Danmark midt i en aaben Verden, der kan bedømme os og dømme os efter vore Handlinger, og i Dag er det ingen Trøst, at nogle faa Mænd har den direkte Skyld for vor Usselhed den 9. April, for Ansigt til Ansigt med Udlandet rammer Ydmygelsen hele Nationen.

Det andet, man føler, er en vred

## Berigtigelse II

Efter Kados' Svar paa min Berigtigelse I troer jeg ikke længer, at hans Fremstilling skyldes Perfidi.

Oluf Bang.

# „FRIT DANMARK“

Af  
Mogens Fog — *en Folkebevægelse?*

Hvad enten man hører til Frihedsbevægelsens Forkæmpere eller til dem, der søger ved enhver Lejlighed at mistænkeliggøre dens Maal og Mænd, kan man enes om, at Bevægelsen ikke kan og bør danne noget politisk Parti, — dertil er dens Sammensætning for uensartet. Og yderligere om, at en organisatorisk Enhed som den, der har fundet Udtryk i Bykomiteer og Samraad kun har en begrænset Levetid, — naar de fælles Maal, som Opgør, effektivt Værn og positiv Dellagelse i det internationale Samarbejde til Fredens Bevarelse, er løst eller lagt i gode Hænder, er Tiden inde til at opløse Sammenslutningen hellere end at lade den dø Straadøden.

Alligevel tales der i alle Lejre med megen lyrisk Udfoldelse om Ønskeligheden af, at Frihedskampens Aand skal herske i Fremtidens Danmark. Er dette tom Snak, eller betyder det, at man uden videre Bekymringer kan forvente at se denne Aand trives og blomstre i det offentlige Liv?

Beslutningen om at videreføre Organisationens »Frit Danmark« er i sig selv et benægtende Svar paa begge disse Spørgsmaal. Bag Ønsket om at fortsætte og udvide vort Blad og vor Organisation ligger den Idé, at Frihedskampen havde videre Perspektiver end Generhvervelsen af den nationale Uafhængighed og Opgøret med Landssvigerne. Bag Krigens umiddelbare Maal aftegnedes allerede tidligt paa Horizonten Fredens fjernere og større, kortest udtrykt i Roosevelts »fire Friheder«: Religions- og Ytringsfrihed, Frihed for Nød og Savn, Frihed for Frygt Nationerne og Individierne imellem.

»Frit Danmark« ser den sande Videreførelse af Frihedskampens Aand i en Indsats for at naa frem imod disse Fredens Perspektiver, hvoraf navnlig de to sidste trods alle hidtidige Reformers har Bud til vort eget

Samfund. At gøre denne Indsats indebærer to Krav. For det første, at vor Organisation maa vedkende sig en Tendens, et Fremskridtsprogram, der tilsigter udvidede politiske, økonomiske og kulturelle Rettigheder for Folkeflertallet. For det andet, at Organisationen omsætter Programmet i konkrete Opgaver, der tjener dets Formaal.

Selve Grundlaget for vor fortsatte Eksistens er den Kendsgerning, at der i Besættelsens Aar i vide Kredse er skabt en langt mere aktiv Interesse for Samfundsproblemerne end før og en Forstaaelse af Demokratiets nødvendige Udvikling, som ikke er bundet af Partiskel.

»Frit Danmark« vil da søge at samle de Kræfter i Befolkningen, som fordomsfrit ønsker at gaa den ny Verdens Krav i Møde. En Organisation, som bygger paa den idémæssige og personlige Kontakt mellem Mennesker af forskellige Anskuelser og Klasser, der blev opnaaet i Besættelsestiden, og søger at fremme det, der er fælles, uden Hensyn til det, der uundgaaeligt maa skille. En Organisation, som kan fastholde og stimulere Deltagernes Interesse for de almene sociale og nationale Problemer og danne Bindeled mellem Folk, der har tilsluttet sig forskellige Partier eller staar udenfor det foreningsmæssige politiske Liv. En Organisation, som ikke nøjes med at skabe Orientering og Kontakt, men ogsaa søger at øve Indflydelse.

Vore Midler er for det første vort Blad. Det skal være en Arena, hvor Tidens Tanker kan fremføres og Tidens Meninger brydes, et Samlingsmærke og et Talerør. Og bag dette vore Grupper, faglige og lokale. Her skal Mennesker mødes uden Tanke paa de Baase, der iøvrigt afgrænser deres Tilværelse, og drøfte alle Problemer, som bevæger Sindene i Øjeblikkets Brænding. Men Opgaven

rækker videre end til Drøftelsen. Det er min Overbevisning, at Arbejdet i Grupperne kan medvirke til en hurtig og frugtbar Løsning af mange Samfundsspørgsmaal, der lettere behandles af en tværpolitisk Sammenslutning end af faglige og partiprægede Organer.

Nogle Eksempler vil være nødvendige for at belyse det Indhold, som skal gøre »Frit Danmark« til noget mere end en Diskussionsklub. Lad os tage et Felt, som behandles i dette Nummer af Bladet, Oprettelsen af »Kulturcentre« i Byerne. Findes der ikke Byer, hvor der vil være Jordbund for at skabe noget lignende? Her ligger en Opgave for vor Lokalgruppe, der i Kraft af sin alsidige saglige og sociale Sammensætning kan udforme Projekterne under Hensyntagen til forskellige Befolkningslag og Interesseomraader, og derved skabe solid Grund for deres Virkeliggørelse. Gennem Møder kan Interessen vækkes blandt Byens Indbyggere, og gennem Medlemmer eller Forbindelser i Presse og Bystyrets forskellige Partier kan Planerne søges fremmet.

»Frit Danmarks« Faggrupper arbejder for Tiden med forskellige Forslag indenfor deres Gebet, Læge- og Lærergrupperne saaledes med Udformningen af en Plan for obligatorisk Skolebespisning. Hovedledelsen har nedsat 3 alsidigt sammensatte Udvalg til Behandling af henholdsvis de statsløses Problem, Straffeformerne for Landssvigerne og Valgordningen til Rigsdagen.

I alle disse Tilfælde er det Meningen at udarbejde en fyldig Redegørelse for selve Problemerne og positive Forslag til deres Løsning. Men det er kun første Skridt i Arbejdet. Det næste ligger hos Lokalgrupperne, der vil faa Materialet tilstillet til Drøftelse og Bearbejdelse, eventuelt gennem Arbejdsudvalg. Og Resultatet heraf, — Tilslutning, Ændringsforslag eller hvor Emnet egner sig dertil, som f. Eks. Skolebespisning, Pla-

(fortsættes Side 10)



# KULTUR CENTRE

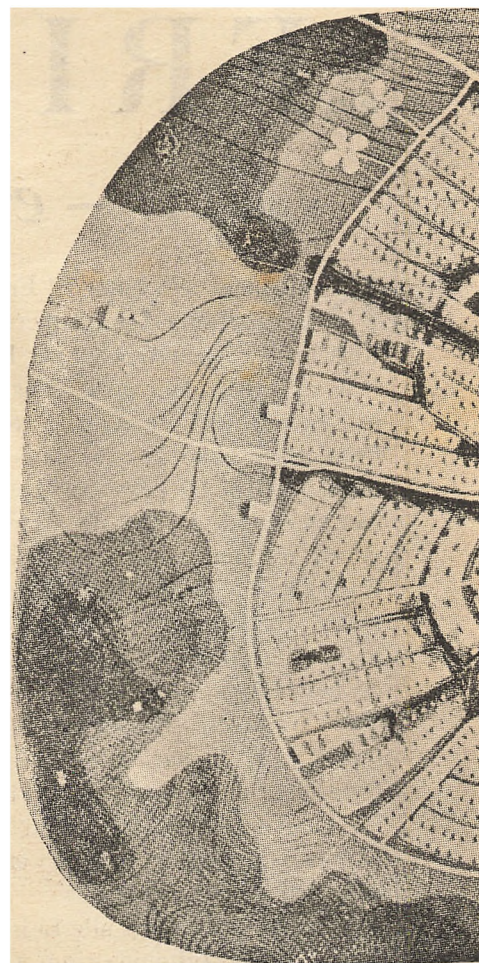
Af Arkitekt Flemming Teisen

Byerne er altid blevet præget af de herskende politiske Systemer. Tænk paa Kirkevældets By, hvor Katedralen knejser med sine Taarne højt over Menighedens lave Huse, eller Fyrstevældets, hvor Byplanen kan ligne en Ordensstjerne med alle Gader straalende ud fra det prangende Slot. Og tænk paa Spekulationsbyggeriets trøstesløse og overbefolkede Arbejderkvarterer i Kapitalismens By — som vi kender det fra Nørrebro og Vesterbro — eller paa Hitlers Paradeakser i Berlin, der nu ligger i Grus. De Byplaner, vi skal udarbejde i Dag, maa faa en anden Karakter. Nu er det hverken Præsteskabet eller Fyrsten, der skal dannes en Ramme om, men den menige Mands Tilværelse. Det ser ud til at blive Kulturcentrene, der kommer til at præge Demokratiets By.

Det med Centrene er i og for sig ikke noget nyt og mærkeligt. I Landsbyen laa Tingstedet — hvor man samledes for at drøfte fælles Interesser — midt i Bebyggelsen. Omkring det samme Sted byggedes senere Kroen, Kirken, Skolen, Forsamlingshuset og »Brugsen«, og her fik ogsaa Øvrigheden sin Domicil. Og i den lille Købstad finder vi de tilsvarende Institutioner Side om Side med Raadhuset ved Torvepladsen. Hele Byens Udstrækning er maaske ikke større, end at der fra Centret kun er faa Minutters Gang ud til det aabne Land, der omgiver Byen. Saadan er Verden enkel og overskuelig.

Men saa snart Byen vokser derudover, bliver Sagen kompliceret. For det første opstaar der nye sociale og kulturelle Institutioner, der ikke var Basis for i det helt lille Bysamfund, og for det andet kan ikke alle de fælles Organer holdes samlede i Byens Centrum — for man kan ikke længere klare sig med een Kro, eet Forsamlingshus, een »Brugs« osv. Man faar forøvrigt heller ikke lige mange af hver Slags, fordi der nu lægges forskellige Indbyggertal til Grund for hver især. Man har hidtil ikke magtet at lede Udviklingen, saa der blev System i Fordelingen, og Resultatet er blevet det Kaos, vi kender, hvor Tingene ligger helt tilfældigt i Øst og Vest. Særlig grelt bliver det i Storbyernes Yderdistrikter, hvor man ganske savner faste Holdepunkter i Tilværelsen og har alt for store Afstande til Forsamlingslokalerne.

Dette er Medaarsag til, at nogle af det lille Bysamfunds Værdier — Fællesskabsfølelsen og Sammenholdet — gaar tabt. I Storbyen varetages de fælles Interesser tildels af Masseorganisationer, hvor Medlemsskabet bliver af passiv Karakter — Fagforeninger, Brugsforeninger, Sygekasser, Lytterforeninger — og af det store centraliserede Administrationsapparat, der mister Kontakten med Befolkningen. Den enkelte føler sig ikke medinteressert og medansvarlig for det fælles Vel. Men det maa være muligt at forene

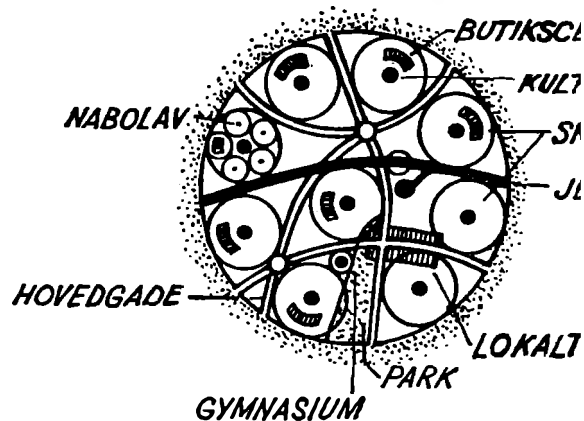


Et moderne amerikansk Forslag til en nemgaaende Trafik er ført udenom Byens Stier til det beskyttede Parkareal i M

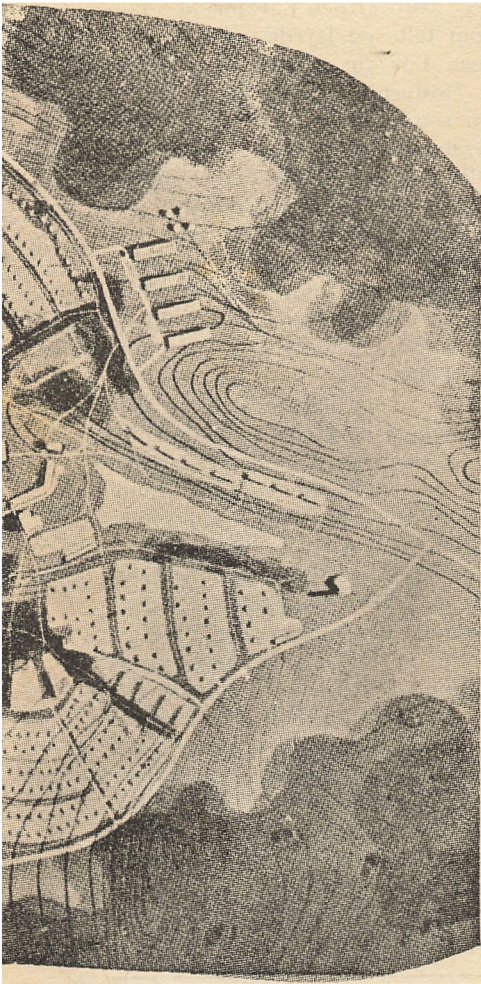
Storbyens rige Muligheder med det lille Bysamfunds Fordele.

Kan man ikke — ligesom Modstandsbevægelsen byggedes op af Grupper af haandterlig Størrelse —

## SKEMA FOR EN BYDEL







ed Boston med 5000 Inbyggere. Al gen-  
det. Fra Boligerne gaar man ad grønne  
or Kulturcentrets Bygninger er anbragt.

bygge Byen op af Enheder med en  
overskuelig Udstrækning?

Inspireret af en folkelig Bevægelse,  
der i Mellemkrigsaarene opstod i Eng-  
land med Henblik paa at skabe Kul-  
turcentre i Boligkvartererne, er der  
som Grundlag for Londons Genopbyg-  
ningsplaner udarbejdet det her viste  
Skema. Den mindste Cirkel forestiller  
en Boligkarré med omkring 2000 Be-  
boere. Bebyggelsen grupperer sig om-  
kring et lille Centrum, der bl. a. inde-  
holder en Børnehave, en Legeplads og  
en Beværtning. Gangafstandene svarer  
til Barnets Aktionsradius. Man kunde  
paa Dansk benævne denne Byenhed  
»et Nabolav«.

5 saadanne Cirkler er indskrevet i  
en større Cirkel, der altsaa rummer  
omkring 10.000 Mennesker. Det svarer  
til et Skoleopland i København. Sko-

len er da ogsaa Kernen i Centret, men  
den suppleres med Fritidshjem, Ung-  
domsklub og andre Forsamlingslokaler  
samt en Restaurant, ligesom der kan  
blive Tale om et Bogudlaan, en Bio-  
graf, en Badstue, en Central for Sund-  
hedsplejen og lignende. Bygningerne  
maa tænkes placeret i en Park, der  
rummer Skrammellegeplads og Sports-  
plads og maaske Kolonihaver. Det er  
et Centrum af denne Karakter, der er  
ved at blive skabt paa Bispebjerg i  
København paa Initiativ af Kvarterets  
egne Beboere.

En Bydel i London-Skemaet udgøres  
af op til en halv Snes saadanne Sko-  
leenheder og bliver saaledes omtrent  
paa Størrelse med det nuværende Fre-  
deriksberg. Bydelen faar naturligvis  
ogsaa sit Centrum med de Institutioner  
af højere Orden, der hører til, f. Eks.:  
Gymnasium, Teater, Udstillingshal,  
Svømmehal, Stadion osv. Grænserne  
mellem Skoleenhederne dannes af Ho-  
vedgader, Jernbaner, Industriomraader  
og andre Barrierer. Grænserne mellem  
Bydelene dannes af Parkbælter, der  
udgør et System af grønne Forbindel-  
ser helt ud til det aabne Land.

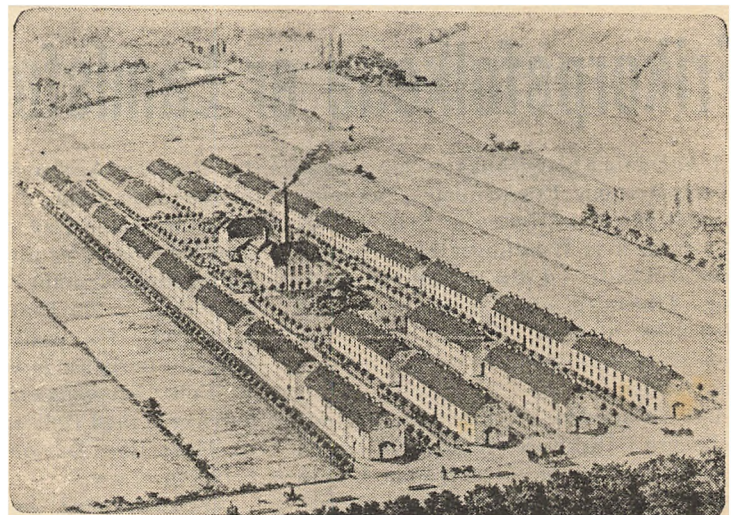
Kravet om Kulturcentre, der nu og-  
saa rejses herhjemme af Befolkningens  
lokale Sammenslutninger, er især op-  
staaet paa Grund af det voksende Be-  
hov for Aflastning og Supplering af  
Boligerne og for Opdyrkning af et for-  
nuftigt Fritidsliv. Husmødre med Selv-

erhverv maa aflastes ved Kollektivi-  
sering af Madlavning, Rengøring, Vask  
og Lapning — og især Børneforsorg.  
Men heller ikke den Mor, der alene  
helliger sig Omsorgen for det lille  
Hjem, kan erstatte Værdien af, at Bar-  
net faar Lov at udvikle sig i Flok med  
jævndrende i en moderne Børnehave.  
Der er derfor god Grund til at lade  
Børnehaven spille en tilsvarende Rolle  
som Skolen i Byplanen.

For Fritidslivets Skyld trænges der  
til en Decentralisering af den Kultur-  
virksomhed, der især er koncentreret  
i Hovedstadens Centrum: Skuespil,  
Musik, Udstillinger osv. Men det er  
ikke mindre vigtigt at skaffe tilstræk-  
kelige og velegnede Lokaler for aktiv  
Fritidsbeskæftigelse — for Amatørte-  
atre og -orkestre, for Studiekredse, op-  
lysende Foredrag, politiske Møder,  
Sport, Hobbyhaandværk osv. De man-  
ge Foreninger for meget specielle Sær-  
interesser, der er et Led i det moderne  
Samfund, maa kunne huses i Kultur-  
centrene. Her skal alle Familiens Med-  
lemmer finde Beskæftigelse hver efter  
sin Lyst.

Hvis Byens organiske Opdeling kom-  
mer til at falde sammen med den ad-  
ministrative og Valgkredsordningen og  
kombineres med en hensigtsmæssig  
Decentralisering af Administrationen,  
kan Centrene blive virkelige Brænd-  
punkter for det demokratiske Sam-  
fundsliv.

Fugleperspektiv  
af et »Nabolav«  
— de klassenske  
Boliger paa Fre-  
deriksberg 1870.  
Centret i Midten  
indeholdt For-  
samlingssal, Bu-  
tikker, Maskin-  
vaskeri, en Asyl-  
bygning og en  
lille Kirke.



TER  
NHED  
E



## Frit Danmark - en Folkebevægelse?

(fortsat fra Side 7)

ner for lokal Udnyttelse, — fremlægges da for Hovedudvalget som Grundlag for den endelige Udformning.

Det er ikke som Tilskuer, men som Medarbejder, man fatter dybest Interesse for og Indsigt i en Sag. Derfor gaar Vejen til at aktivere Sansen for Samfundets Trivsel gennem praktisk Indsats, og samtidig skabes Muligheder for i højere Grad end før at udnytte det Initiativ og den praktiske Evne, som Besættelsestiden i saa høj Grad afslørede hos Mennesker, der hidtil kun havde skøttet deres eget.

Der er her kun nævnt enkelte af de mange Opgaver, landsomfattende og lokale, som trænger sig paa. De har alle det fælles, at de vedrører Demokratiets Sag, og at de kalder paa Interesse og Medvirken uanset politisk Opfattelse og Samfundsstilling. Naturligvis vil der være mange Problemer, navnlig af økonomisk Karakter og Rækkevidde, som ikke paa lignende Vis kan samle de Kræfter, der tilslutter sig »Frit Danmark«. Dem maa vi lade ligge eller nøje os med at uddybe og belyse dem, hvilket i sig selv er en Værdi. Men gennem Arbejdets Kontakt vil stadig nye Muligheder for fælles Optræden gro frem.

Det kan indvendes, at andre Foreninger har lignende Formaal. Men dels er de ofte afgrænsede til bestemte Befolkningsgrupper, Kvinder, Ungdommen eller lignende, dels tjener de oftest mere til Orientering end til Indsats. Faglige Sammenslutninger har tit udarbejdet og fremsat Projek-

ter indenfor deres Omraade, men ikke formaaet at vinde Gehør hverken i Befolkning eller politiske Organer. En bred og aaben Organisation, som forer progressive Kræfter i alle Lag og med vidt forskellig Viden, har en særlig Mulighed for gensidig Befrugtning mellem Sagkundskaben og Folket og for gennem det politiske Livs Medium at omsætte Fremskridtets Ideer til Fremskridtets Gerning.

Et ægte, et levende og aktivt Folkestyre kræver hvert enkelt Samfundsmedlems stadige Medvirken i den fælles Livsudfoldelse, og ikke blot et Kryds paa Stemmesedlen hvert 4. Aar. Det er vor Tidsepokes historiske Opgave at løse de sociale og nationale Konflikter, at skabe Tryghed i Individernes og Staternes Tilværelse. Lykkes det ikke, staar selve vor Civilisation i Fare. Vi har i dette Land set storstilede Folkebevægelser, som i Forstaaelse af Tidens Krav satte afgørende Spor i Befolkningens kulturelle og økonomiske Tilværelse; tænk paa Højskolen og Andelsbevægelsen. Nu ligger tidsvarende Opgaver modne til Løsning paa det politisk-sociale Omraade. Hvis de Pionerer, som i Krigstiden samledes i »Frit Danmark« og i Efterkrigstiden besluttede at fortsætte Samarbejdet, besidder tilstrækkelig Idealitet, Initiativ og Dygtighed, aabner der sig maaske en Mulighed for paa disse nye Omraader at skabe en dansk Folkebevægelse, der har sit Udspring i Modstanden mod Besættelsesmagt og Nazisme.

Skulde det blive Virkelighed, har Frihedskampens Aand vist sin Bærekraft ind i Freden.

tilhørte i 1940—41 den Kategori af »danske«, som talte og levede, som om der gjaldt een Lov for almindelig dødelig (f. Eks. Uniformsforbudet) og en anden for dem selv. Jeg tror ikke, at det er Overdrivelse at sige, at 99 pCt. af de Frikorpsfolk, som i Dag paabaaber sig Regeringens Tilladelser og Udtalelser og helst vil fremstille Sagen, som om disse Manifestationer havde været et afgørende Moment ved Indtrædelsen i Frikorpset, i 1940/41 var rystende ligeglade med, om det foragtede »System Stauning« gav dem Tilladelse eller ej. De var ikke blot Fjender af det danske Folk og dets allierede, men i de fleste Tilfælde fuldstændig illoyale over for den daværende Regering. Jeg indrømmer, at Problemet stadig foreligger, fordi der kan være Undtagelser, som virkelig blev vildført gennem de offentlige Myndigheders Holdning. Det maa blive Domstolens Sag — jeg indrømmer uendelig vanskelig Sag — i et Virvar af Hykleri og Sagførernes Tungefærdighed at finde de enkelte Tilfælde frem, hvor virkelig og ægte Loyalitet mod den daværende Regering maa være formildende Omstændighed — ja maaske Frifindelsesgrund. Men i det ganske al-overvejende Antal Tilfælde — maaske i dem alle — kan Domstolene — og Samfundet — uden Samvittighedsskrupler dømme Frikorpsfolkene for det, de var og er: Landsforrædere. K. R.

## RIGSDAGEN

(fortsat fra Side 5)

havde ikke virket lige gavnlige paa alle Rigsdagens Medlemmer. Efter at have tilkendegivet behørig Respekt og Beundring for Partisankrigens forskellige Former og dens Mænd og Kvinder i hele Samfundet begyndte de først forsigtigt vejrende, senere med stigende Kraft og til sidst med ubehersket Voldsomhed en Kampagne imod Modstandsbevægelsen. Tre Skikkelser gav frem for nogen Boldene op: Oluf Pedersen, Ingeborg Hansen og Rytter.

Hele Samlingen kom til at staa i denne Kampagnes Tegn. Paa det egentlige Lovgivningsarbejde havde den ikke større Indvirkning. Hele Offensiven imod Modstandsbevægelsen er blevet ført for at svække Modstandsbevægelsen, retfærdiggøre Eftergivenesspolitikken og for at tilbagegive de store politiske Partier eventuelt frafaldne Vælgere. Midlerne har været en Mistænkeliggørelse af Frihedsfrontens mest fremtrædende Mænd og en Desavouering af Kampmetoderne.

Nu er Samlingen ovre. Den begyndte i Solskin og Samdrægtighed og endte efter langvarige Diskussioner om Patentretten til Danmarks Befrielse i et valgpolitisk Graaevjr, hvor selve den Kendsgerning, at vi med Ære blev befriet og med Ære kunde træde ind blandt de forenede Nationer, synes at have mistet sin Aura. Man har i hvert Fald anstrengt sig for at klippe i denne Aura. Men det Stof, den er af, kan man nu ikke klippe i. Ligesaa lidt som man kan gøre en Nathue til en Glorie.

Cayenne.

# Frikorpsfolkene er Landsforrædere

I Anledning af Øjeblikkets brændende Diskussion om Udrensningen herunder specielt om Afstraffelsen af Frikorpsfolk og andre, hvis Handlinger kan synes at være dækkede ved den daværende Regerings Tilkendegivelser, synes jeg, at det tiltrænges, at man erindrer sig et Par Kendsgerninger, som er ved at glide i Baggrunden.

Det ser næsten ud, som om de fleste Deltagere i Diskussionen gaar ud fra en Forestilling om en Frikorpsmand, som svarer nogenlunde til det Billede, Redak-

tør Franz v. Jessen forleden aftegnede i nærværende Blad, d. v. s. Frikorpsmanden, som han i Dag ønsker at se ud, og som hans Sagfører med professionel Dygtighed aftegner ham i Retten. Man synes at overse, at de fleste Frikorpsfolk rekrutteredes fra nazistiske eller i hvert Fald fra nazistisk indstillede Kredse. Det var Folk, som dengang deltog i eller sympatiserede med Bølleoptøjerne i Roskilde og Haderslev, Demonstrationerne i København o. s. v.

Med andre Ord, de fleste Frikorpsfolk

# SKRUEN UDEN ENDE

Af Statsadvokat Jørgen Trolle

I den offentlige Diskussion om Afstraffelsen af Lændsforræderne er man nu begyndt at drøfte Spørgsmaalet om Behandlingen af de »smaa Forbrydere«.

Vi har endnu i Dag ca. 12.500 Fanger siddende arresteret som sigtet for politisk Forbrydelse. Samtidig har vi i hele Landet siddende ca. 6500 Fanger, der enten er dømt og afsoner Straf eller er sigtet for almindelige borgerlige Forbrydelser. Ialt har vi altsaa ca. 19.000 Fanger, medens vi under normale Forhold kun plejer at have noget over 2000 Fanger siddende. Vi har som bekendt kun 4 store Straffeanstalter, nemlig Horsens, Nyborg, Vridsløse og Vestre Fængsel. De er indrettet til knap 2000 Fanger. Hertil kommer Arresthusene, som bruges til mindre Straffe og Afsoning af Bøder og Underholdsbidrag.

Vi har altsaa 6—7 Gange saa mange Fanger som sædvanligt. Det er naturligvis af en meget stor Betydning for 1) Politiet og Retsvæsenet, 2) for Fængselsvæsenet og 3) for Samfundet som Helhed.

Vi vil se paa hver af de 3 Ting for sig. 1) Betydningen for Rets- og Politivæsenet. Det bliver et meget stort Arbejde at behandle Sagerne.

Retsvæsenet, som er indrettet paa en Basis af ca. 2000—3000 dømte Forbrydere, har nok visse Udvidelsesmuligheder, men det vil alligevel tage lang Tid at behandle saa mange Sager. Opgaven er for stor for vort Retsvæsen, og enhver, der selv er kyndig i et Fag, vil ved at sammenligne Forholdene med sit eget Fag, kunne forstaa det.

Man tænke sig blot, hvordan Forholdene vilde blive, hvis Hospitalerne igennem nogle Aar skulde have 6—7 Gange saa mange Patienter som sædvanlig.

Det alvorlige ved hele Problemet er nu det, at man ikke har Tid at vente ubegrænset længe. Man kan for det første ikke lade Forbryderne sidde og vente et Aar eller mere, inden de faar deres Sag frem til Dom — navnlig ikke de mindre af dem — og for det andet er det nødvendigt at forsømme de almindelige Sager, saa længe man behandler de politiske. Tyve, Røvere og Bedragere holder jo ikke Pause, fordi Politiet er optaget af de politiske Sager. Tværtimod viser det, at vi for Tiden har 6500 borgerlige Forbrydere siddende imod sædvanlig 2000—3000, at den almindelige Kriminalitet er meget stor og bør bekæmpes med al Kraft. Og der er det særlige ved disse Forhold, at forfølges Forbrydelse ikke effektivt, stiger Kriminaliteten stærkt, hvorved Vanskelighederne i høj Grad

yderligere forøges. I og for sig kunde denne Opgave alene godt lægge Beslag paa Politiets og Retsvæsenets samlede Kræfter. Nu maa den i væsentlig Grad forsømmes til stor Skade for Retssikkerheden, der nu i et Aar har lidt under manglende Bekæmpelse af Forbryderne. Det betyder i Praksis, at man maa afvise Masser af Folk, som har været Genstand for Forbrydelser.

Og det betyder meget, at Politiet ikke er i Stand til med større Styrker at arbejde for Overholdelse af Priserne og Rationeringslovgivningen.

2) Forsaavidt angaar Fængselsvæsenet vil enhver forstaa, hvor uhyre en Opgave det betyder, at man i Øjeblikket har ca. 19.000 Fanger mod sædvanlig 2000—3000. I første Omgang betyder det, at Fangerne — ogsaa de borgerlige Forbrydere — bliver anbragt under meget daarligere Forhold, 4 eller 5 eller flere i Celler, der er beregnet til 1 med deraf følgende fysiske og moralske Foringelser af dem. Hertil kommer, at mange, der i de sidste Aar har faaet mindre Straffedomme, og som hidtil ikke har kunnet komme ind og afsones disse, stadig maa vente med at faa deres Straf. I Øjeblikket venter 5000—6000. Det er indlysende, at man ikke kan lade dem vente evigt, men at de idømte Straffe — ogsaa de, der gives nu — snarest maa afsones.

19.000 Fanger vil vel kræve et Personale paa mindst 3000—4000 Mennesker til Bevogtning og Pasning. Disse Mennesker skal bo i Nærheden af Fangerne eller Lejrene. Der skal derfor ogsaa skaffes Bolig til deres Familier. D. v. s. der skal skaffes Plads til 25.000—30.000 Mennesker. Det er lige saa mange, som findes i de større Provinsbyer i Jylland. Det svarer til en By, hvor alle Huse og Gader kun er Fængsler og Funktionærboliger.

Nu vil man maaske indvende, at man til en vis Grad kan klare sig med Lejre. Men det gør en betydelig Forskel m. H. t. den Indsats, der kan gøres for at paavirke Fangerne. Fanger i saa store Mængder sammen bliver ikke bedre, men kun værre af Samværet. Forbedring forudsætter smaa Hold og en vis individuel Behandling.

Hertil kommer, at Opdragelsen ogsaa er vanskelig, fordi Flertallet af Fangerne hører til de »smaa politiske Forbrydere«, som kommer fra et meget lavstaaende Lag. De forstaaer, at Tyveri kan koste et Par Aar, og det er den første Forudsætning for en gavnlige Paavirkning. Men de forstaaer ikke, at Tjeneste i Brandkorps, Organisation Todt og de

mange andre Bivirksomheder, de har drevet for Tyskerne, kvalificerer dem til en streng Straf, og er væsentlig værre end Tysklandsarbejde, og hermed mangler den første Betingelse for Paavirkning.

Metoden med kollektiv Anbringelse i store Lejre er derfor kun velegnet over for Folk, der er saa farlige, at man paa Forhaand maa opgive Forbedringen og alene se paa Uskadeliggørelsen. I gamle Dage anvendte man i saadanne Tilfælde Deportation — hvilket i og for sig tjente Formaalet.

Altsaa: Fangerne maa nødvendigvis anbringes under Forhold, der gør dem farligere, end de var i Forvejen. Dette gør mindre for deres Vedkommende, som skal anbringes paa Livstid eller meget lang Tid; men det er en betænkelig Sag for saa vidt angaar de mange »smaa Forbrydere«, som vil blive lukket ud i store Skarer om 2—3—4—6 Aar, sammenrottede, forbitrede og forraaede — berøvede borgerlige Rettigheder — og blive en Svøbe for Samfundet.

Tilstedeværelsen i vort lille Land og i tæt beboede Egne af store Lejre i denne Maalestok vil virke forraaende paa Befolkningen i sin Helhed, da vi jo ikke har Ødemarker eller Kolonier dertil. Og det er ogsaa vanskeligt at undgaa, at Bevogtningspersonalet, som maa underkaste større Fangemængder en kollektiv Behandling, bliver noget forraaet og afstumpet.

Hele Spørgsmaalet har altsaa en Størrelsesorden, som medfører, at det ikke kan løses paa sædvanlig fængselsmæssig Maade. Det antager en Slags politisk Karakter, og vi faar i Stedet for Fængsler i sædvanlig Forstand en Slags Koncentrationslejre. Det behøver naturligvis ikke betyde, at vi faar de Misbrug, man havde i Tyskland; men det betyder, at Vægten ikke bliver lagt paa mere individuel Behandling og Forbedring, men antager Karakteren af en Sikkerhedsforanstaltning.

3) Paa Samfundet i dets Helhed kan et Opgør i saa stor Maalestok ikke undgaa at have en betydelig Virkning. Vi har altsaa endnu ca. 12.500 Fanger. Efter hidtil fulgt Praksis kan vel ikke noget større Antal af disse ventes løsladt. Lad os regne med 11.000—12.000 dømte. Det vil ganske overvejende være Mænd.

Danmark har en Befolkning paa ca. 4 Mill. Deraf er ca. 2 Mill. af Mandkøn. Men af disse er en væsentlig Del, antagelig mellem Halvdelen og en Trediedel, under 18 Aar. Der er altsaa her i Landet mellem 1 og 1¼ Mill. voksne Mænd. Det vil igen sige, at de 11.000—12.000 Fanger udgør ca. 1 pCt. heraf. For hver 100 Mænd bliver altsaa 1 straffet. Men blandt de samme 100 Mænd vil der være en eller et Par, som ikke selv straffes, men hvis Far, Søn eller Broder straffes.

Paa samme Maade med Kvinderne. Hver 100. Kvindes Mand bliver straffet,



og blandt 100 Kvinder vil der været et Par, hvis Søn eller Broder er straffet. Blandt 100 Børn vil en eller et Par have deres Fader siddende inde.

Langt den største Del af de politiske Fanger har kun begaaet mindre Forseelser, og baade de selv og deres paarørende vil hurtigt opfatte Sagen saadan, at de er forurettet.

Det skal ogsaa nævnes, at de 10.000—12.000 politiske Fangers Familie skal forserges af Samfundet, medens de sidder inde, og muligvis ogsaa efter, at de er kommet ud, hvis Fortabelsen af deres borgerlige Rettigheder gør dem det umuligt at forserge Familien, naar de er sluppet ud. Erhver kan se, at den økonomiske Byrde herved vil være meget stor.

\*

Som man vil se, fører det ovenfor under de 3 Punkter anførte derhen, at vi af praktiske Grunde og for at komme videre frem mod normale Tilstande, maa begrænse Omfanget af Retsforfølgningen mod de politiske Forbrydere meget betydeligt. *Vor Evne rækker antagelig ikke til at straffe mere end højst et Par Tusinde med Frihedsstraf.* Men hermed skulde man ogsaa kunne faa Ram paa alle dem, som det virkelig er nødvendigt at give haarde og lange Straffe. Det gælder navnlig Medlemmer af Schalburg-, Sommer- og Hipokorpsen, de grovere Stikkere og de store Forrædere, der har drevet egentlig Politik med Tyskerne, og de allervorreste Værnemagere. De øvrige Værnemagere maa fratages deres Fortjeneste og eventuelt betale Pengebøder foruden.

Hele Resten af Sagerne bør man afvikle hurtigst Klasse for Klasse, saaledes at man lader dem gaa uden Tiltale mod de Maaneders — overordentlig ubehageligt — Fængselsophold, de allerede har faaet.

Foruden disse Hensyn taler ogsaa andre gode Grunde herfor. Hvis man skal igennem alle de mange Sager, vil det tage lang Tid, og det kan ikke undgaas at influere paa den almindelige Opinion. Folk bliver trætte af Sagerne og kommer mere og mere i Tvivl om Berettigelsen af at straffe de mindre Forbrydere. Dette vil muligt i Løbet af kortere Tid føre til Benaadning af dem. Men saa er det bedre at lade dem løbe nu med den Forskrækkelse, som de forløbne Maaneders Fængsel betyder, fremfor at dømme dem og senere benaade dem. Nu vil de være taknemmelige, senere vil de mene, at der er begaaet en Uret imod dem, som man søger at gøre god.

Man endgaar ved hurtigt at kunne føre de alvorlige Sager igennem, at den Træthed, som Publikum ellers vil blive grebet af, medfører den Misforstaelse, at ogsaa de grove Forbrydere skulde være blevet straffet for haardt. Men hvis man først kommer til at mene, at enkelte er

blevet behandlet for haardt, tror man, at det gælder alle. Dette er i Virkeligheden den værste Fare. Mange Medborgere forstaar ikke Nuancer og tror, at politiske Forbrydere er grove Forbrydere. Det bør ikke komme dertil, at de groveste Forbrydere slipper for billigt, fordi man for-

løfter sig paa Opgaven med at faa alle de smaa straffet.

Hertil kommer, at vi vil faa et stigende Antal borgerlige Forbrydelser til stor Skade for Samfundet og for alle dem, der af denne Grund kommer ind paa Forbryderbanen. *Jørgen Trolle.*

# Misbrug af Idealerne

Af Professor Jørgen Jørgensen

Under de »gamle« Politikeres og deres Presses Krumspring for at redde deres synkende Prestige ved at mistænkeliggøre Modstandsbevægelsen er ogsaa de høje demokratiske Idealers: maximal ligelig Frihed, maximal Lighed og Retfærdighed, maximal Humanitet m. v. blevet taget i Misbrug. Muligvis er det blot en ubevidst Eftervirkning af Nazismens almindelige Forplumring af Begreberne; men derfor er det ikke mindre uheldigt og farligt for Afklaringen af Demokratiets Ideologi. Og desuden synes den sidste Tids Diskussion om Frihed og Demokrati, om Retfærdighed og Udrensning, om Stikkerlikvidationer og Humanitet osv. i saa stor Udstrækning at være præget af Forplumringen, at det kan vanskeliggøre den tilstræbte Sikring og Konsolidering af Demokratiet. Derfor finder jeg Anledning til at fremsætte følgende Bemærkninger som et lille Bidrag til Afklaring af Synspunkterne.

Idealer er dels Tilstande der tilstræbes, dels Forbilleder der efterlignes. Naar man taler om demokratiske Idealers som Frihed, Lighed, Retfærdighed og Humanitet (»Broderskab«), maa man naturligvis tænke paa Tilstande, der tilstræbes og ikke paa Forbilleder, der efterlignes. Og naar man paaberaaber sig disse Idealers, er det først og fremmest for at opildne Folk til at stræbe efter at hidføre disse ideale Tilstande. Hvis man derimod i sin Argumentation eller Propaganda modarbejder Idealernes Virkeliggørelse ved en Appel til selve Idealernes, saa kalder jeg det Misbrug af dem. Om det sker af Uforstand eller i ond Hensigt eller i Selvforsvar er i denne Forbindelse ligegyldigt, da det ikke saa meget er Personerne og deres Motiver, der har In-

teresse, som den stigende Begrebsforvirring. Jeg skal derfor nøjes med ganske kort at belyse Misbruget.

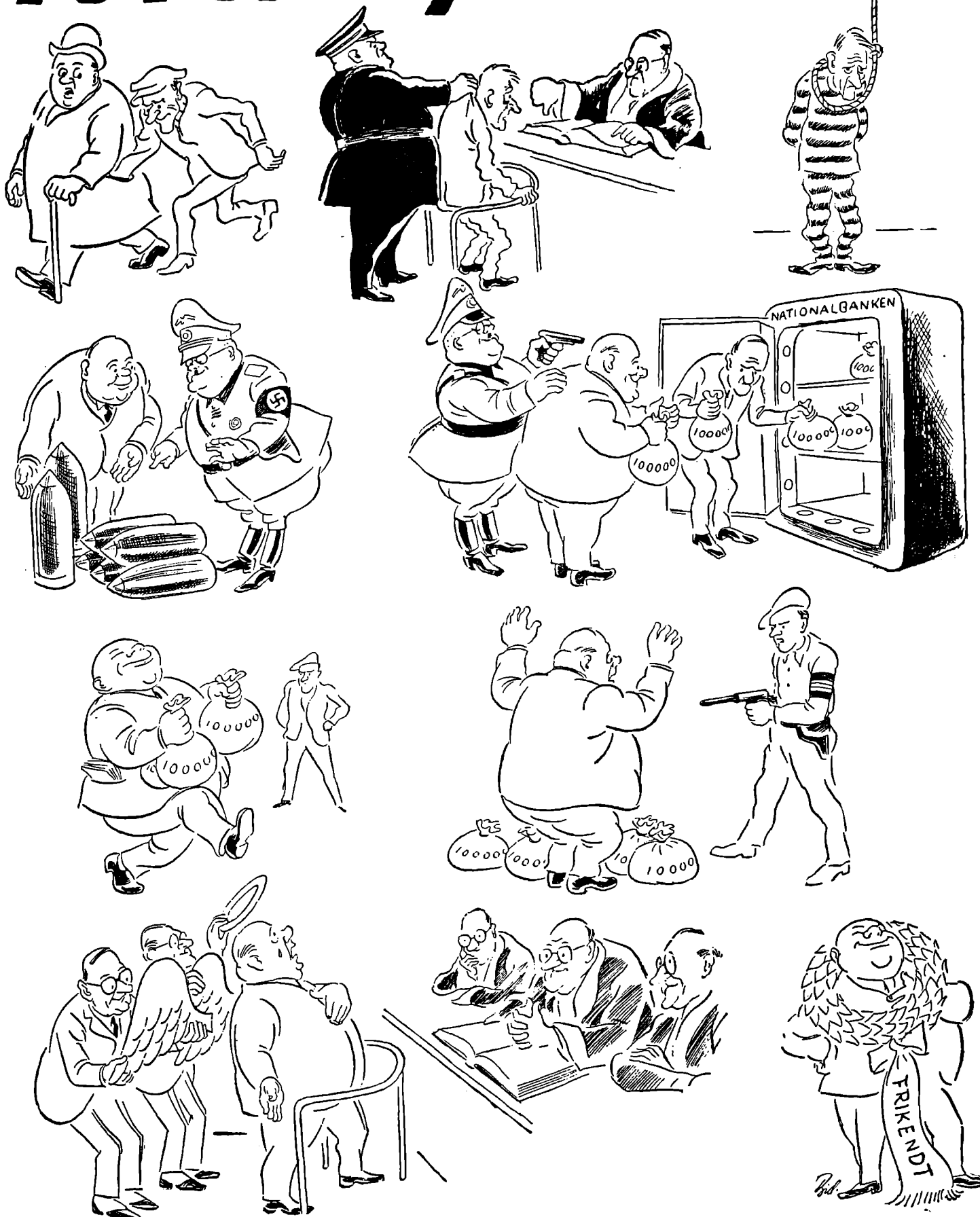
## Misbrug af Frihedsidealet.

Det er Misbrug af det demokratiske Frihedsideal (som dels betyder Frihed for Undertrykkelse, dels maksimal ligelig Frihed til Personligheds- og Livsudfoldelse), hvis man anvender det til at skaffe Frihed til de Mennesker eller Bestræbelser, der vil benytte denne Frihed til at begrænse Friheden mere, end Hensynet til Virkeliggørelsen af Demokratiets øvrige Idealers gør nødvendigt. Devisen »Frihed for Loke saavel som for Thor« er fra et demokratisk Synspunkt overspændt til det meningsløse i det Øjeblik, man ved »Loke« ikke — som i Demokratiets Gennembrudstider — forstaar Enevældens Modstandere, men derimod Demokratiets Fjender. Devisen er uforenelig med ethvert lovordnet Samfundsliv, og den er altid til Gavn for Modstanderne af den til enhver Tid bestaaende Samfundsordning. Derfor kan Demokratiets Tilhængere ligesaa lidt anerkende den nu, da Demokratiet er indført, som Enevældens Tilhængere kunde anerkende den dengang, da Enevælden var herskende.

Et andet Misbrug af det demokratiske Frihedsideal bestaar i, at man hævder, at det er i Strid med Frihedsidealet at forbyde antidemokratisk Virksomhed i Ord eller Handling (som jo glider jævnt over i hinanden i det politiske Liv). Fejlen beror formentlig paa en Forveksling af det tilstræbte Ideal med den faktiske Virkelighed. Saa længe den demokratiske Samfundsordning, heri indbefattet den de-

(fortsættes Side 14)

# To Forbrydere





## Misbrug af Idealerne

(fortsat fra Side 12)

mokratiske Frihed, ikke er sikret saavel ved Befolkningens overvejende Tilslutning til den som ved udtrykkelige Lovbestemmelser, kan det aldrig være i Strid med Frihedsidealet at træffe Foranstaltninger saavel til dets Sikring og Gennemførelse som mod dets Bekæmpelse. Idealet er et Maal, der skal naas, og ofte maa man gaa en Omvej for at naa sit Maal i Stedet for at buse lige paa, men ikke desto mindre er Omvejen dog i saa Fald den rette Vej, nemlig den der fører til Maalet.

### Misbrug af Lighedsidealet og Retfærdighedsidealet.

Paa samme Maade er det et Misbrug af Lighedsidealet, hvis man ved Paaberaabelse af dette vil redde dets Modstandere fra Straf eller Uskadeliggørelse. Det er det, man gør, naar man hævder, at man bør undlade at straffe eller udrense nogle af Demokratiets Modstandere, fordi man ikke kan straffe eller udrense dem *alle*. Man vil benytte selve den Omstændighed, at Udrensningen af praktiske Grunde hverken kan foretages *helt* til Bunds eller *helt* til Tops, til at begrænse den mere, end Forholdene nødvendiggør. Fordi alle skal være ligestillede i et *gennemført* Demokrati, vil man ligestille Demokratiets Modstandere med dets Tilhængere, selvom man derved løber en Risiko for, at Demokratiet omstyrtes, altsaa selv om man derved risikerer at modarbejde Demokratiets Bestaaen eller Videreudvikling. Men dette er et Misbrug af Lighedsidealet i den ovenfor angivne Betydning af Ordet »Misbrug«.

I denne Forbindelse taler man ogsaa om Retfærdighedsidealet, idet man da ved Retfærdighed ikke tænker paa, at det er retfærdigt, at Forbrydere faar deres Straf, og at illoyale Medborgere uskadeliggøres, men udelukkende paa, at Straffen eller Uskadeliggørelsen skal ramme alle paa ligelig Maade. Men det er igen at stille Sagen paa Hovedet. Hvis man vil gennemføre Retfærdighedsidealet, maa man ikke lade Hensynet til den *ligelige* Straf ophæve Hensynet til, at Forbrydelser skal straffes; ellers maatte man jo ogsaa

kræve Straffrihed for ethvert Tyveri eller Mord, da det faktisk ikke er praktisk muligt at finde og straffe samtlige Tyve og Mordere. Og hvis man mener, at Krigens Byrder saavidt muligt skal fordeles ligeligt paa Befolkningen, fordi dette er retfærdigt, saa man maa stræbe efter, at de, der som Følge af den tyske Besættelse har kunnet tjene paa den øvrige Befolknings Bekostning, nu i saa stor Udstrækning som overhovedet muligt maa aflevere *hele* deres saaledes opnaaede Fordel. At paaberaabe sig Retfærdighedsidealet for at hindre dette er et Misbrug deraf, fordi det vilde ophæve Muligheden for at virkeliggøre Retfærdighedsidealet i Samfundet.

### Misbrug af Humanitetsidealet.

Endelig er det et Misbrug af Humanitetsidealet, hvis det benyttes til at svække Kampen mod dette Ideals Modstandere. At benytte sin Humanitet til at styrke dem, der er parate til at tilsidesætte humane Hensyn, er ikke at styrke Humaniteten, men at svække den. Og det samme gælder, hvis man ved Paaberaabelse af dette Ideal vil svække eller mistænkeliggøre dets Forkæmpere, fordi de har udryddet nogle af dets Modstandere. Selvfølgelig maa man ikke være mere »inhuman«, end Hensynet til Humanitetens Gennemførelse i Samfundet kræver; men nøjere beset er det »inhumant« at udvise eller kræve en Humanitet, der i det lange Løb er til Gavn for Humanitetens Fjender. Ogsaa her er det vist Forvekslingen af Ideal og Virkelighed, der gør sig gældende. Fordi man *tilstræber* et Samfund, i hvilket Humanitet er herskende, behøver man ikke fraskrive sig Ret til at benytte de mest effektive Midler til Bekæmpelse af Humanitetens Modstandere, saa længe de endnu udgør en alvorlig Trusel mod Humaniteten. Eller generelt: for at naa et Maal maa man sommetider anvende Midler, der ikke mere kan anerkendes, naar Maalet først er naaet. Ellers kan man nemlig risikere af Hensyn til selve Maalet aldrig at naa det. Et Maal der udelukker Anvendelse af effektive Midler for dets Opnaaelse, er meningsløst som Maal og Ideal. Og selvom man

ikke uforbeholdent vil anerkende, at Maalet helliger *ethvert* Middel, saa kan man paa den anden Side heller ikke gaa med til, at Maalet udelukker Anvendelsen af Midler, som er nødvendige for dets Opnaaelse.

Naturligvis er de her berørte Problemer saa indviklede, at der maatte skrives en hel Bog for at opklare dem nogenlunde tilfredsstillende. Men i Betragtning af den Eensidighed, hvormed Argumenter, som jeg maa betragte som uholdbare, føres i Marken fra Folk, der ønsker at bremse den demokratiske Udvikling, har jeg fundet det paakrævet at gøre opmærksom paa, at disse Argumenter ikke er uanfægtelige. Hvis en og anden vilde prøve at gennemtænke Sagen, vilde der maa ske kunne komme noget frugtbart ud af Diskussionen.

Jørgen Jørgensen.

## Nu maa der Konkurrence til

Striden om Monumentet i Mindelunden i Ryvangen synes nu at være bragt til en heldig Afslutning, idet Finansudvalget har købt Axel Poulsens Monument til Opstilling i Sønderjylland, hvor det oprindelig var Hensigten at opstille det, samtidig med at Udvalget har nægtet Arne Sørensen Bevillingen til Opstillingen i Ryvangen. Det bliver derefter den næste Kirkeministers Opgave at træffe den endelige Ordning med Hensyn til Monumentopstilling i Ryvangen, og det maa herefter anses for temmelig sikkert, at den Plan, hvorimod der rejstes en saa stærk og berettiget Protest, bortfalder. Det var »Frit Danmark«, som oprindeligt tog Initiativet til Nedsættelsen af »Modstandsbevægelsens kunstneriske Udvalg«, og det er dette Udvalg, som har Hovedæren for det Resultat, som nu er hidført.

Men naar nu en Række velmenende Indsendere i Bladenes Spalter foreslaar, at Isted-Løven skal anbringes i Mindelunden, er det nødvendigt at protestere. Det har med fuld Ret fra Modstandsbevægelsens kunstneriske Udvalg været hævdet, at der var kun een antagelig Løsning af Monumentet over Frihedskampens Faldne, nemlig at der udskrives en Konkurrence om det bedste Mindesmærke paa dette Sted. Nu maa Sagen ikke mere forfuskes ved selvbestallede Løsninger, nu skal der Konkurrence til.

br.

## UDENRIGS-KRONIK

### Folke-Flytningen.

En Massevandring af forjagede Tyskere har i den sidste Tid taget Retning mod Nord og har faaet Indbyggertallet i Egnene Syd for vor Grænse til at svulme. Det drejer sig her ikke om en Flygtningestrøm af »tilfældig« Karakter, men om en varig Kolonisering. Udviklingen har voldt stor Uro i Sønderjylland og i Danmark i det hele taget, og dette er ikke underligt. Den berører ikke blot det danske Mindretal Syd for Grænsen, men gennem den stærkt øgede Befolkningstæthed i Sydslesvig og de dermed følgende sociale og nationalpolitiske Forskydninger vil den dybt berøre Forholdet mellem dansk og tysk. Den Uro, man har givet Udtryk for i sønderjyske Krese, deles af den danske Regering, og Statsministeren har udtalt, at hele Spørgsmaalet vil blive taget op med vore Allierede.

I første Omgang maa vi gøre os klart, hvad det er, vi staar overfor.

Den tyske Folkevandring mod Nord er en Udløber af den vældige Folkeflytning, eller — for at bruge et mindre besmykkende Udtryk — Massedeportation af tyske Borgere, der nu som en Boomerang rammer det post-hitlerske Rige. Af de mellem fire og fem Millioner Tyskere, som skal finde nye Bopladser, regner man med, at 700,000 skal bosættes i Slesvig-Holsten.

Herved faar vi i Danmark nær Føling med et af Samtidens uhyggeligste Fænomener, og selvom vor Stemme ikke kan gøre sig stærkere gældende i international Politik, faar vi ikke blot Anledning til, men maaske ogsaa en vis moralsk Ret til at tage Stilling til disse Folkeflytninger.

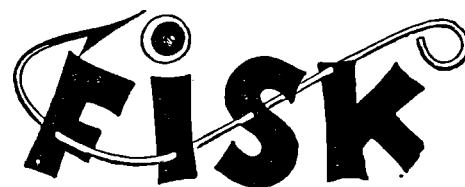
Det er verdenshistorisk set ikke noget nyt, der her er Tale om. Erobrere og Tyranner har i tidligere Tider jaget Folkegrupper fra Hus og Hjem enten for at befri sig for fjendtlige Elementer eller for at gøre en besejret Fjende til Slave. I nyere Tid var man kommet bort fra denne Fremgangsmaade, og i det 19. Aarhundrede gav man Befolkningerne Optionsret, naar Grænserne ved en Krigsafslutning blev ændrede. Efter Afslutningen af den første Verdenskrig foretoges to store Folkeflyt-

ninger, da Bulgarien fra Thrakien modtog 100.000 Landmænd, og da der under Folkeforbundets Auspicier gennemførtes en Befolkningsudveksling mellem Tyrkiet og Grækenland omfattende flere Millioner Mennesker. Disse Folkeflytninger fandt Sted under ordnede Forhold, og blev siden stærkt benyttede i Argumentationen for Folkeflytningers Berettigelse. Utvivlsomt medførte disse Arrangementer en betydelig nationalpolitisk Afspænding, men de bragte ogsaa megen Nød og Elendighed med sig, og i den civiliserede Verden ansaa man fortsat Folkeflytninger for forkastelige.

Det var Hitler, der med et af sine mange Greb tilbage i Oldtiden, ogsaa genoplivede Folkeflytningerne i deres ældgamle barbariske Former. Han begyndte allerede før Krigen med »Hjemførslen« af en kvart Million Sydtyrolere og han fortsatte under sit Erobringstogt med Massedeportationer fra Polen, Tjekkosllovakiet, de baltiske Stater, Elsass og Holland. Han vilde paa en Gang »rense« Land for tysk Kolonisation og skaffe Slavearbejdere til den nazistiske Krigsindustri.

Man havde regnet med, at de sejrende Nationer vilde have nok at gøre med at bringe disse Millioner tilbage til deres Hjem. Og man havde haabet, at den nye Verdens Magter vilde vige tilbage for Folkeflytninger. De afgørende Stormagter synes ogsaa at have arbejdet i den Retning. Senest blev Problemet drøftet paa Potsdam-Konferencen, og det lykkedes ogsaa her for en Tid at faa bremsede de allerede paabegyndte Deportationer af Tyskere fra Polen og Tjekkosllovakiet og faa vedtaget, at Udvisningerne i det mindste skulde ske paa »human« Maade. Men i Princippet vilde Polakker og Tjekker ikke afstaa fra Retten til at fjerne den tyske Befolkning fra deres Lande, og den store Folkevandring er nu i Gang.

Efter alt hvad Polen og Tjekkosllovakiet har lidt under den tyske Hærgen og efter de Erfaringer, de har haft med de tyske Mindretal, er deres Holdning forstaaelig. Men selvom humane Hensyn derfor ligger udenfor, hvad man i Øjeblikket kan vente, forekommer det lidet sandsynligt, at de nye Folkeflytninger vil tjene Fredens Sag i Fremtiden. 13.-10.-45. Erik Seidentaden.



### Den stakkels Værnemager!

I »B. T.« for d. 13. Okt. 1945 interviewes Højesteretssagfører Geo K. Schiørrings privat engagerede Forsvarer, HRS. Gorrissen, og denne udtaler naturligvis sin Tilfredshed over Frifindelsesdommen. Interviewet sluttede saaledes:

— Hvordan tog Højesteretssagføreren Frifindelsen?

— Han glædede sig til at komme hjem. Naar man i 4 Maaneder har siddet i Celle sammen med fire andre, skønt der kun var Plads til een, kan man forstaa, at man ikke har haft det alt for behageligt.

### Frihed for Loke saavel som for Thor!

Ifølge »Nationaltidende« har Højesteretssagfører Henrik Bache fremsat et Lovudkast om Straffrihed for Sabotagehandlinger begaaet under Besættelsen med det Formaal at skade tyske Interesser.

Det maa hilses med Tilfredshed, at man saaledes agter at dele Sol og Vind lige: naar nu de store Værnemagere, som gavnede tyske Interesser, frifindes og løslades, finder man det rigtigst heller ikke at ville straffe Sabotørerne — hvis de vel at mærke indsender nøje Redegørelse til Myndighederne inden en bestemt Frist!

### Hvad man taler om i Dag:

Den kendte Safari-Forsker, Henrik V. Isted, har hjemført Ringsted-Løven til Danmark. Dette er ubetinget Ugens afgørende storpolitiske Begivenhed. Enhver, der finder Kunstværket grimt og anmassende, er nationalt mindreværdig!

Der er hidtil fremsat 5 forskellige Forslag til Løvens Anbringelse, og i Betragtning af, at det drejer sig om saa kostbart et nationalt Klenodie, er det kun rimeligt, at hver enkelt Forslagsstiller har bemærket, at hans Forslag er saa indlysende rigtig, at det ikke kan diskuteres. Saa lader vi være med det!

### Anerkendelse og Anerkendelse.

Berlingske Tiden bragte den 15. ds. en Jubilæumsnotits om Bladets Medarbejder, Redaktør Ernst Schwencke. Dens sidste Linier lød: »Ernst Schwencke har gennem sit Arbejde og sin Kyndighed indenfor sit Felt skabt sig megen Anerkendelse.« Ja, saa megen, at det er lykkedes ham at komme til at figurere paa Listen over de Journalister, der skal for Journalistforbundets Æresret.

### Alternativet.

Der er i Strikning, Politik og selve Livets Gang kun eet Alternativ: at vælge mellem Ret og Vrang.



— Mon ikke ogsaa Hess kan komme for den parlamentariske Kommission. Han har jo ogsaa mistet Hukommelsen.



## SLIK VALGTE NORGE

(fortsat fra Side 2)

tilbød kommunistene ved nomineringene, nemlig 10. Dette er jo det mandattall, partiet oppnådde, men etter stemmetallet skulle det hatt 18. Dette siste tall gir kommunismens virkelige styrke i de norske velgermasser.

Det forlyder forløbig intet om nye samlingsforhandlinger. På en måte var det vel en fordel, at de to arbeiderpartier fikk bragt på det rene, hvordan folket så på dem; nå kan det ihvertfall ikke bli strid om den sak.

Så sterkt som kommunistpartiet gikk fram, var det ikke å vente, at arbeiderpartiet skulle opprettholde sitt gamle stemmetall. Det forbausende er vel heller, at det så omtrent kunne holde stillingen blant velgerne. (Mandatfordelingen er en sak for seg). En må regne med, at arbeiderpartiet stort sett beholdt sine eldre velgere, men at det måtte avgi en god del av sine tidligere yngre velgere til kommunistpartiet, lik som kommunistene utvilsomt har fått storparten av de helt nye velgerne fra arbeiderklassen. Arbeiderpartiet på sin side har sikkert fått mange tidligere bondepartivelgere, ikke mindst på Østlandet.

I ett fylke mistet arbeiderpartiet et mandat til venstre. Det er en detalj, men den er karakteristisk. I dette fylke stilte venstre en utmerket motstandsmann, mens arbeiderpartiets liste der bestod av eldre tingmenn.

Ellers må det fremheves, at når det gjelder motstandsbevegelsen i Norge har høyre, venstre, arbeiderpartiet og kommunistene igrunnen liten grunn til å fremheve seg selv på bekostning av de andre. Når motstandsbevegelsen i



Danske Frikorpsfolk i 1942 ved Afrejsen fra Københavns Hovedbanegaard. Det fremgaar tydeligt af Billedet, at det ikke var nazistiske Landsforrædere, men unge Idealister, som paa Regeringens Bud vilde øve en Indsats for Demokratiet! Billedet er laant fra »Berlingske Tidende«s interessante Billedværk om Besættelsen.

Norge relativt lett har latt seg innordne i forskjellige partier, gamle som nye, skyldes det nettopp dette forhold. Det nye Storting, som trer sammen, blir vesentlig preget av helt nye menn, som ikke har vært i nasjonalforsamlingen før, eller av eldre politikere, som har inntatt en klar antinazistisk holdning under krigen. Unntagelsen danner bondepartiet, som stilte presidentskapsmedlemmet *Gabriel Moseid*, en mann som ikke bare var en av de ledende under riksrådsforhandlingene, men som til og med nekter å vedgå, at det var galt, det man dengang gjorde. De aller fleste tingmenn, som gled ut den gang, vedgikk senere villig, at de tok feil, og de var da himmel henrykt over, at pro-

sjektet til syvende og sist ble torpedert.

Den fornyelse av nasjonalforsamlingens menn, som motstandsbevegelsen krevde, er kommet, bortsett fra unnatakelsen, som bekrefter regelen. Nå spør det om, hvordan man i praksis skal realisere idealene. Problemene er mange og meget vanskelige. Landet er blitt meget fattigere, resursene er skrumpet inn. Den vilje til samarbeid, som gav så fruktbare resultater under krigen, trenger vi fremdeles. Men selvsagt må samarbeidet gå ut fra den folkevilje, som valgene nå har dokumentert. Velgerens ordre lyder: en kraftig, målbevisst og dyptgående demokratisk reformpolitikk. *Ragnar Vold.*

## FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

### REDAKTION:

*Elias Bredsdorff og Kate Fleron*  
(sidstnævnte ansvarlig overf. Presseloven)

Forretningsfører: *LRS. Niels Andersen*,  
Ny Vestergade 13, København K.

Redaktion og Ekspedition:  
Nørrevoldgade 11, København K.  
Telefon Central 15.745

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

### HOVEDLEDELSE:

*C. A. Bodelsen*,  
Professor, Dr. phil.  
*Elias Bredsdorff*,  
Redaktør, cand. mag.  
*Chr. Christiansen*,  
Fagforeningsformd., Aarhus  
*Kate Fleron*,  
Redaktør  
*Mogens Fog*,  
Minister  
*Niels Foged*,  
Lektor, Odense  
*Børge Houmann*,  
Redaktør

*Ingeborg Højl*,  
Vordingborg

*K. V. Jensen*,  
Tandlæge, Tønder

*Meldgaard Kristensen*,  
Overportør

*Teil Kærn*,  
Reservekirurg, Dr. med.

*Gelius Lund*,  
Rigsdagsgeslenogral

*Aksel Milthers*,  
Dørent

*Ragnhild Morville*,  
Viborg

*J. Christmas Møller*,  
Udenrigsminister

*Arne Noe-Nygaard*,  
Professor, Dr. phil.

*Chr. Ostfeld*,  
Civilingeniør, Dr. techn.

*Jørgen Poulsen*,  
Civilingeniør, Hillerød

*Waldemar Sørensen*,  
Fuldmægtig, Horsens

*Ejnar Thorsen*,  
Civilingeniør

*Sven Tobiesen*,  
Papirbandier, Esbjerg

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3,30 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes gennem Postvæsenet og de lokale Frit Danmark-Grupper eller direkte gennem Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning bliver udsendt. Løssalgspriis: 30 Øre